

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:2190

av Lars Mejern Larsson m.fl. (S)

Utbildningens betydelse för framtidens jobb i Västsverige

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta utbildningens betydelse för framtidens jobb i Västsverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Utbildning är nyckeln till personlig frihet, till framtidens jobb och Sveriges konkurrenskraft. Det livslånga lärandet blir allt viktigare för att kunna bibehålla och utveckla den svenska välfärden. Därför är det oerhört viktigt att politiken lägger grunden för en skola där alla barn och unga får samma möjligheter att lyckas och uppfylla sina drömmar.

När framtiden går mot en allt mer expansiv arbetsmarknad där gamla yrken kommer att upphöra medan nya växer fram, måste politiken ha en beredskap som gör det möjligt för både arbetstagare och arbetsgivare att införskaffa den kompetens som efterfrågas. Utbildning är och kommer i större utsträckning vara en viktig del under hela livet. Det är denna utmaning regeringen behöver ta sig an genom en framtidsinriktad politik för kommande utbildningsbehov.

Alla barn ska ges möjlighet att klara skolan

Under många år har den svenska skolan halkat efter, både när borgerliga partier och Socialdemokraterna innehaft regeringsmakten. En nysatsning som gör det möjligt att både rekrytera kompetenta lärare och en strävan efter att alla barn ska nå målen i grundskolan bör beaktas. Regeringen har presenterat åtgärder i rätt riktning, men det behövs en gemensam kraftsamling bland alla berörda parter för att intentionerna ska kunna bli verklighet.

Ett viktigt mål på vägen bör vara att till år 2020 halvera antalet elever som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program. Det förutsätter många konkreta åtgärder på olika nivåer i skolsystemet. Enligt flera rapporter, exempelvis från Pisa, finns det klara belegg för att de elever som har gått i förskolan har bättre kunskaper i matematik och läsförståelse i grundskolans senare år än elever som inte gått i förskolan. Förutsättningarna ser olika ut i olika kommuner i Västsverige. Därför bör regeringen överväga att ge alla barn möjlighet att gå en längre tid i förskolan. Vidare har fritidshemmen en viktig roll och ska inte bara vara en förvaringsplats, utan inriktningen ska syfta till pedagogisk utveckling.

Förskolan har en viktig roll och lägger grunden för de kommande skolåren. Fortsättningsvis behöver åtgärder som stimulerar ett ökat lärande övervägas. Regeringen har tidigare aviserat satsningar på mindre klasser i skolan och kostnadsfri läxhjälp åt alla barn. Tydliga och bra exempel som ökar möjligheten för en jämlik skola. Utöver detta bör möjligheten till fler skickliga lärare och en satsning på kontinuerlig kompetensutveckling ses över.

Regeringens intentioner om att ingen ung ska vara utan jobb är bra och är någonting som bör anammas redan i skolan genom en politik som både stöttar och ställer krav. I delar av Västsverige finns redan möjligheten att läsa på delar av sommarlovet, men sommarskola är lika viktigt för alla elever i årskurs 6–9 som inte uppnår målen. En sådan åtgärd bör beaktas, med målet att alla unga som inte fyllt 18 år går en gymnasieutbildning. Det innebär både en trygghet för samhället och för personen själv som snabbare kan nå godkända betyg och komma ut på arbetsmarknaden.

Gymnasieskolan – en grund för framtidens arbetsmarknad

En allt mer kunskapsintensiv arbetsmarknad ställer nya krav på framtidens arbetstagare. Redan idag har utslagningen från gymnasiet en tydlig inverkan på arbetslösheten. Bland de personer som inte får behörighet att komma in på gymnasiet är statistiken förödande, arbetslösheten är idag nästan tre gånger så hög i jämförelse med de som har en gymnasieexamen. Klart är också att ungas etableringssvårigheter på arbetsmarknaden förstärks om inaktiviteten fortgår över längre tid. Långvarigt utanförskap gör att unga får allt svårare att få ett arbete och i vissa fall söker sig bort från arbetsmarknaden.

Idag ger många yrkesutbildningar arbete, men i nuvarande ordning sker inte automatiskt en behörighet till att läsa vidare på högskola och universitet. Återigen måste skolsystemet hänga med det omgivande samhällets krav. Om utvecklingen innebär utmaningar kring återkommande kompetensutveckling, kan Sverige inte ha ett system som hämmar människors möjlighet till utveckling.

Det är angeläget att se över möjligheten stödja fortsatt utveckling av teknik-, service- samt vård- och omsorgscollege. College är en typ av certifiering och kvalitetsstämpel på utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå, där flera kommuner och utbildningsanordnare gått samman med arbetslivet för att utveckla utbildningarna utifrån de krav som arbetslivet ställer. Det handlar både om förbättrad samverkan och att använda tillgängliga resurser optimalt. I konceptet ingår också kompetensutveckling för befintlig personal. Arbetsgivarna har en central roll vid utformning av utbildning och val av inriktning. Dessutom tillhandahåller de platser för arbetsplatsförlagt lärande.

Det finns idag ett 100-tal teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare i Sverige. I Västsverige finns teknikcollege i Värmland, Göteborgsregionen, Skaraborg, Fyrbodal, Sjuhärad och Halland. Servicecollege, som inriktar sig mot tjänstesektorn, finns i Värmland. Certifierade vård- och omsorgscollege i Västsverige finns för närvarande i Värmland, Göteborgsregionen, Skaraborg och Halland.

För att nå full sysselsättning bland unga och regeringens intentioner kring lägst arbetslöshet år 2020 behövs det ett gemensamt ansvarstagande för att fler ska få möjlighet att klara gymnasiet med godkända betyg. Återigen bör åtgärder sättas in vid tidigare åldrar, men det innebär inte att det också krävs ansträngningar inom gymnasieskolan.

Högre utbildning

Högre utbildning lönar sig för både individen och samhället. Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor, inte med låga löner. Om kunskap ska kunna vara Sveriges främsta konkurrensfördel, bör vi överväga att öka investeringarna i högre utbildning. Samverkan mellan stat, näringsliv, fackliga organisationer, universitet och högskolor är av största vikt för att detta ska fungera.

Västsverige inrymmer idag en rad universitet och högskolor: Göteborgs universitet, Karlstad universitet, Chalmers tekniska högskola, högskolorna i Skövde, Borås, Halmstad och i Trollhättan (väst). Dessa utgör inte bara institut med en uppsjö av utbildningar, utan också viktiga samarbetspartner till det västsvenska näringslivet, som behöver rätt kompetens för att kunna hävda sig på inhemska och globala marknader.

Lärosäten i Västsverige har med den tidigare borgerliga regeringspolitiken förlorat tusentals utbildningsplatser. En helt fel utveckling i ett allt mer kunskapsintensivt samhälle. Den nuvarande regeringen bör titta på hur denna utveckling kan vändas och se över möjligheten till ökade forskningsresurser. Ett gott samarbete mellan näringsliv och akademi stärker konkurrenskraften, tillväxten och kunskapsutvecklingen i Västsverige.

Validering

Validering utgör en strukturerad värdering och dokumentation av en persons kompetenser, oberoende av hur dessa förvärvats. Många – inte minst utrikes födda – har kompetenser och yrkeserfarenheter som de skaffat sig i arbetslivet men som de inte kan tillgodoräkna sig och få ett erkännande för när de till exempel söker jobb. Det innebär inte bara att många får svårare att kvalificera sig för jobb, utan också att inte alla resurser och kompetenser som finns i samhället kommer till användning.

Genom validering kan kunskaper och kompetenser synliggöras, erkännas och komma till bättre användning. Vi vill utveckla strukturer som förnyar och förbättrar den validering som finns i dag. Regeringen har aviserat satsningar för snabbare validering, en bra inriktning då det behövs ett samlat grepp om valideringen för att förbättra samverkan mellan utbildningssystem och arbetsmarknad.

Kompetensförsörjning på lång sikt

Grunden för Västsverige måste vara att alla elever ska kunna klara grundskolan och få behörighet till gymnasieskolan. Det handlar både om individens frihet, och om att det finns tillgänglig kompetens bland arbetstagare för att kunna behålla företag och jobben i vår närregion. Kommunala och regionala aktörer måste i samverkan se till att unga lotsas i arbetslivet. Tidig kontakt med arbetslivet via kommunala sommarjobb är ett sätt att lösa detta. Kopplingen bör stärkas mellan utbildningssystemet och arbetslivet, mellan gymnasieskolans program och de arbetsplatser de förbereder eleverna för att arbeta inom. Ett positivt exempel är praktikplatsen.se. Hemsidan skapades 2003 av Göteborgsregionens kommunalförbund för att samordna och effektivisera anskaffning och förmedling av praktikplatser samt andra arbetslivskontakter för grundskolor. En bred lokal och regional samverkan på utbildningsområdet behöver också utvecklas mellan regioner, kommunalförbund, kommuner, utbildningsanordnare, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan m.fl.

Det är viktigt att Västsveriges ungdomar ser möjligheten i att välja utbildningar som motsvarar arbetsmarknadens framtida behov. Vuxenutbildningen möjliggör omskolning och vidareutbildning senare i livet och bör ligga öppen för den som måste eller vill byta spår.

Västsverige behöver utbildningar som täcker såväl dagens som framtidens behov. Idag får inte företag och organisationer tag på personal med rätt kompetens, trots den höga arbetslösheten. Stora pensionsavgångar innebär att det är fler som lämnar arbetsmarknaden än som inträder, vilket kan leda till kompetensbrist i framtiden.

Regionerna i Västsverige har viktiga roller i att samordna, initiera, stödja och leda olika processer som stimulerar den regionala utvecklingen. En utveckling av redskapen

och samverkan för att bättre kunna förutse behoven av arbetskraft inom olika yrkesgrupper bör övervägas. Sådana redskap handlar om ett innovationsråd under statsministerns ledning och om regionala utvecklingsråd, som kan förbättra den regionala samverkan kring innovationer, näringspolitik, utbildning och arbetsmarknadspolitik.

Västra Götalandsregionen har i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Skåne och SCB utvecklat en modell för regionala prognoser av tillgång och efterfrågan på utbildad arbetskraft fram till 2020. Huvudrapporten för Västra Götaland visar på att förskjutningen från varu- till tjänstebranscher fortsätter. Allt fler verksamheter inom industrin outsourcas till tjänstesektorn. Efterfrågan ökar på personer med både kortare och längre högskoleutbildning, men också på personer med yrkesinriktad gymnasieutbildning.

Däremot minskar efterfrågan på personer med enbart grundskoleutbildning och fler yrken kommer att kräva mer kvalificerad utbildning. Efterfrågan på arbetskraft med gymnasial utbildning ökar med drygt 33 000 personer och efterfrågan på arbetskraft med yrkesinriktad gymnasieutbildning ökar med 19 000. Anledningen till detta är höjda kvalifikationskrav på yrken som tidigare krävde grundskoleutbildning, växande behov samt minskad tillgång till personal på grund av pensionsavgångar. Samtidigt är intresset för många av dessa utbildningar svagt hos ungdomar. Bristen väntas bli störst inom hälso- och sjukvård, eftersom vårdbehoven väntas öka kraftigt, samtidigt som medelåldern är hög inom vårdyrken. Detta gäller i synnerhet gymnasialt omvårdnadsutbildade.

Efterfrågeökningen väntas i absoluta tal bli störst på personer med eftergymnasial utbildning – 60 000 personer. Det kommer att råda brist på pedagogiskt utbildad personal till följd av ökad efterfrågan och omfattande pensionsavgångar. Bristen kommer vara störst på yrkeslärare. För att möta dessa behov i Västsverige bör möjligheten till en sammanhållen politik för en bättre skola, den högre utbildningen och att samverka mellan utbildning och näringsliv ses över. Att tillsätta regionala utvecklingsråd med en tydlig roll och resurser är ett viktigt led i detta som bör övervägas.

Lars Mejern Larsson (S)

Carina Ohlsson (S)

Catharina Bråkenhielm (S)

Hans Hoff (S)

Johan Büser (S)

Paula Holmqvist (S)

Phia Andersson (S)